Boven: Teirlinck in de Studio
Onder: Teirlinck in de KNS - foto's AMVC

dig te bewaren en langs een voorbeeldige praxis verder te ontwikkelen.' 'Wanneer al deze lessen begrepen zijn, wanneer fysisch en mentaal de erflatenschap van de meester is verwerkt en, door de persoonlijke bijdrage verhoogd, met brio is weergegeven, dan kan men spreken van vakkundigheid. De faam volgt vanzelf.' (10)

Het is moeilijk op basis van leerplannen inzicht te krijgen in inhoud en visie van een theateropleiding. Opvallend is dat in het ontwerp tot reorganisatie van de Studio (1966) opnieuw teruggegrepen wordt naar de basisideeën van Teirlinck (*Dramatisch Peripatetikon*), zowel in het accent op de techniciteit als in het belang van het improviserend spel. En die basisopvattingen blijken ook twintig jaar later nog van toepassing. Natuurlijk zijn er veranderingen en accentverschuivingen: typerend is dat in de jaren '60-'70 het lichaam volop werd getraind, terwijl vandaag veeleer de stemvorming aan de orde is. In vergelijking met de beginperiode van de Studio heeft ook de algemene cultuur aan belang ingeboet. Uiteraard is de speltraining het belangrijkste vak gebleven. Uitgangspunt daarbij is 'het maximaal weer opwekken van het mimetisch instinct. Via emotionele betrokkenheid leert de toekomstige speler zich weer identificeren met het voorwerp van zijn aandacht: om het uiteindelijk te belichamen, zowel motorisch als vocaal.' (11) Dat gebeurt via processen van geleidelijkheid: men begint met elementen, voorwerpen, planten, dieren, leeftijden, beroepen, om via het spel met maskers ook personages te belichamen. De opleiding resulteert in vier werkvoorstellingen die verschillen in genre en stijl.

Lichamelijke verbeelding

Jaak Van Schoor heeft Teirlinck persoonlijk gekend, is verantwoordelijk voor de toneeledities van Teirlincks verzameld werk en geeft ook les aan de Studio. Met hem hadden we een gesprek over de figuur Teirlinck en de Studio vandaag.

Vanwaar kwam die behoefte van Teirlinck om absolute prioriteit te geven aan de acteursopleiding? Hij leefde toch in de periode van het succes van het Vlaamse Volkstoneel?

J.V.S.: Was Teirlinck katholiek geweest, had hij meegedaan met het Vlaamse Volkstoneel. Hij vond dat zeer goed, vooral dan de artistieke inventiviteit van Johan De Meester. Maar ik geloof dat er behoefte was aan een grotere 'intellectualisering' van de acteur vooral i.v.m. zijn eigen vakcultuur. De acteurs in de beroepsgezelschappen speelden louter op routine. De bedoeling van een degelijker onderwijs was een duidelijker besef van waar men mee bezig was en waarom. De essentie was het beroep tot een grotere volwassenheid en emancipatie te brengen.'

Hoewel toneelauteur hamerde hij op de aliteraliteit van het theater.

Teirlinck vond dat in de Vlaamse Beweging te veel nadruk gelegd werd op de eigen literaire cultuur. Essentieel voor Teirlinck is de ruimere spelcultuur. Dat geldt vandaag nog: dit volk is te weinig beweeglijk, er is een gebrek aan dynamiek. Bij Teirlinck gaat het dus niet louter om theater of toneelopleiding, maar om de emancipatie van een volk.

Wat verstond Teirlinck onder acteursmétier?

Dat sluit aan bij zijn theorie over improvisatie: een rol kunnen opbouwen via improvisatie die zich ent op een basiscultuur. Het betekent een verbeelding aan het werk kunnen zetten die lichamelijk is. Eén van de eerste docenten die hij aangetrokken heeft, en die een fundamentele rol heeft gespeeld, is de danspedagoge Lea Daan. Zij heeft het Laban-systeem aangepast aan het toneelonderwijs. Wanneer Lea Daan is weggegaan wordt deze methode vervangen door T'ai-Chi, gedoceerd door Siti Fauziah. Maar zij is er onlangs ook mee gestopt.'

Door gebrek aan discipline en te grote klassen, vertelde ze me.

Dat is inderdaad een probleem. Er schrijven zich altijd meer studenten voor de toelatingsproeven in: 120 waren er dit jaar. En de economische toestand in het toneel verbetert er niet op.

In hoever gaat Teirlincks visie vandaag nog op?

De basis blijft geldig: het spel primeert, de acteur is het centrum en hij moet kunnen improviseren op basis van een ruime vakcultuur. Natuurlijk is het zo dat Teirlinck zijn ideeën nooit als een afgerond geheel heeft gepresenteerd. Het zijn aanzetten die gegroeid zijn uit zijn eigen ervaringen. Ook op dat vlak blijft zijn voorbeeld van toepassing: constant in beweging blijven, wakker zijn voor de ontwikkelingen in het beroep. Anderzijds is Teirlincks monumentale visie op de kunst duidelijk tijdsgebonden.

In de evolutie van de Studio is men het uitgangspunt, de vier culturen, trouw gebleven. Het aantal vakken is natuurlijk uitgebreid, afhankelijk van de docenten en de variërende behoeften: zo wordt vandaag meer belang gehecht aan taalvaardigheid. De groei van de Studio ging en gaat gepaard met veel zoeken en tasten, en toch het bereiken van een zeker niveau dat, met schommelingen, altijd aangehouden werd. In de loop der jaren is er wel meer gestructureerd, de instelling is gedisciplineerder geworden. Er is wel een bepaalde malaise geweest, maar de atmosfeer is op dit moment vrij goed.'

Zou Teirlinck vandaag nog leven, hoe zou hij aankijken tegen een Kantor, een Fabre die verkiezen met amateurs te werken?

Over Kantor zou hij zeer enthousiast zijn: omdat dat strookt met zijn visie dat kunst moet aansluiten bij de mentaliteit, het klimaat van een volk. Zo was hij ook wild van het Habima Theater en van de Opera van Peking.

Hoe was Teirlinck als speler?

Hij heeft alleen in zijn jonge jaren gespeeld, en vooral travestierollen, onder schuilnaam meestal.

Luk Van den Dries

(1) Johan Thielemans, 'Het gebrekkige instrument', *Etcetera* nr. 11, p. 23
(2) Herman Teirlinck, *Verzameld Werk*, deel 9, p. 617
(3) Jaak Van Schoor, 'Fragmenten uit het hoger toneelonderwijs in Vlaanderen,' *Teater*, jg. 5, nr. 3, p. 8
(4) idem, p. 8-9
(5) Herman Teirlinck, *Verzameld Werk*, deel 9, p. 199
(6) idem, p. 127
(7) idem, p. 120
(8) idem, p. 199
(9) Jaak Van Schoor, 'Fred Engelen', *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, Paleis der Academiën, 1983
(10) Fons Goris, *Over de opleiding van de tonelist*, p. 2 en 5
(11) Hoger Instituut voor Dramatische Kunst, p. 21

Inlichtingen en brochures zijn te verkrijgen bij de Studio Herman Teirlinck, Maarschalk Gérardstraat 4, 2000 Antwerpen, tel. 03/231 54 65